

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR” TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

TEZĂ DE DOCTORAT

– Rezumat –

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
PROF. UNIV. DR. IULIAN BOLDEA**

**DOCTORAND:
MARIUS ÎNSURĂȚELU**

**TÂRGU-MUREȘ
2014**

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR” TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

GELLU NAUM ȘI POEZIA GENERAȚIEI `80

– Rezumat –

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
PROF. UNIV. DR. IULIAN BOLDEA**

**DOCTORAND:
MARIUS ÎNSURĂȚELU**

**TÂRGU-MUREȘ
2014**

CUPRINS

ARGUMENT.....	5
Capitolul 1 – Gellu Naum și mișcarea suprarealistă românească. Repere teoretice.....	11
1.1. Preliminarii.....	11
1.2. Delimitarea conceptului.....	12
1.3. Momentul zero.....	14
1.4. Manifestele suprarealiste.....	16
1.5. Dicteul automat.....	18
1.6. Premonițiile hazardului obiectiv.....	20
1.7. Suprarealism „forever”.....	21
1.8. Gellu Naum și suprarealismul românesc.....	22
Capitolul 2 - Turbulențele debutului poetic. Între <i>Drumețul incendiar</i> și <i>Culoarul somnului</i>.....	36
2.1. Revoltele „drumețului incendiar”.....	38
2.2. Revelațiile oniricului.....	44
2.3. Un explorator cu recuzită stranie – Vasco de Gama.....	49
2.4. De veghe în „culoarul somnului”.....	58
Capitolul 3 – Neliniștea ieșirii din increat. De la <i>Athanor</i> la <i>Descrierea turnului</i>.....	73
3.1. Ilustrate din cuptorul alchimic.....	74
3.2. Amestecarea regnurilor – <i>Copacul-animal</i>.....	83
3.3. Oboseala ca eveniment liric.....	90
3.4. Între <i>Melancolia dezvoltării</i> și <i>Avantajul vertebrelor</i>.....	93

Capitolul 4 – Paradigmele apropierii.....	104
4.1. Refacerea „legăturii cu lucrurile”.....	104
4.2. Jocul conotațiilor.....	109
4.3. Esențializarea discursului.....	113
Capitolul 5 – „Cine îmi va îngriji pajiștea unde bombăne meu?”.....	123
Capitolul 6 – Lirica lui Gellu Naum în presa literară românească.....	137
Capitolul 7 – De la Gellu Naum la Generația `80.....	153
7.1. Generația `80 - direcții și tendințe.....	154
7.2. Optzecismul – delimitări conceptuale.....	161
7.3. Optzeciștii „clasici”.....	166
7.4. Minimaliștii și neoexpresioniștii.....	186
7.5. Biografiștii.....	194
Capitolul 8 – Lecturi în dialog.....	203
CONCLUZII.....	228
BIBLIOGRAFIE.....	235

GELLU NAUM ȘI POEZIA GENERAȚIEI '80

-Rezumat-

Deși nu o dată, în critica românească, s-au auzit voci care sesizau, răspicat, ofertantele legături ce se pot stabili între lirica lui Gellu Naum și cea practică de pleiada generației 80, până în momentul de față, nici una dintre aceste intuiții nu a reușit să depășească stadiul de aserțiune pe cât de justă, pe atât de puțin angajantă. De altfel, chiar unul dintre exponenții cei mai de seamă ai grupării optzeciste, prozatorul, publicistul și eseistul Gheorghe Crăciun, într-un studiu apărut în 1994 (*Competiția continuă – generația 80 în texte teoretice*), constata intrigat sterilitatea obositoare a reiterării, la infinit, a unor afirmații de coloratură misterios-axiomatică mărturisind despre contaminările evidente între universul liric naumian și registrul specific generației „în blugi”: „Despre Gellu Naum, Mircea Ivănescu, Emil Brumaru, Virgil Mazilescu, Leonid Dimov s-au spus până acum doar mărunțișuri. La fel despre Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Dumitru Țepeneag, Costache Olăreanu, Norman Manea. Nu e, deci, de mirare că, deși remarcată, relația dintre literatura optzeciștilor și cea a scriitorilor mai înainte amintiți a fost doar afirmată și repetată până la sașietate, fără nici o încercare de analiză”.

Fără îndoială, un asemenea enunț, lansat chiar din interiorul fierbinte și gălgâitor al unei școli literare ce nu și-a scris încă toate cărțile, echivalează cu o provocare formulată în termeni aproape ultimativi la adresa exegezei contemporane.

O a doua provocare este încercarea, mai mult sau mai puțin vehementă, a reprezentanților generației '80 de a se sustrage oricărei descendențe estetice recunoscute unanim la nivelul întregii grupări. Câteodată, totuși, din curtoazie intelectualistă parcă, se mai aduce vorba despre unul sau altul din autorii anilor 60-70 care, la modul vag, ar fi anunțat, evident fără să-și dea seama, noua formulă poetică. În cel mai fericit caz, se acceptă doi-trei precursori celebri cu care Cărtărescu et comp. se găsesc mai degrabă într-o vaporeasă relație platonică, admirativă, decât într-una de comunicare organică. Este vorba despre I. L. Caragiale, Marin Sorescu și Nichita Stănescu, aproape singurii autori pe care optzeciștii îi tolerează în vecinătatea programului lor teoretic, altminteri extrem de puțin interesat în a se circumscrie unei tradiții.

Acestor două provocări care au generat, în bună măsură, sinteza de față li se adaugă, în fine, o similaritate de context literar. Între momentul debutului lui Gellu Naum și acela al apariției generației '80, se pot urmări destule suprapuneri convingătoare: până în 1936 (anul debutului editorial al lui Gellu Naum), lirica românească își consumase aproape integral experiențele cele mai fertile ale modernismului (Arghezi, Bacovia, Blaga, Barbu își publicaseră deja cele mai importante volume de versuri).

La fel, în preajma anului 1980, reperul general acceptat al germinației optzecismului, poezia noastră se găsea, încă o dată, într-un moment crucial, marcat de încheierea ciclului reprezentat de creațiile unor autori semnificativi pentru deceniile șase și șapte: Leonid Dimov, Geo Dumitrescu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Mircea Ivănescu, Virgil Mazilescu, Emil Brumaru, Petre Stoica.

Așadar, atât lui Gellu Naum și mișcării suprarealiste interbelice, cât și generației '80 le revin misiuni de esență aurorală, prospectivă, năzuind inechivoc către o reformă estetică imediată și de substanță. Pe culoarul lor programatic, Gellu Naum și grupul suprarealist de la noi urmăresc cu o generoasă vehemență eliberarea lirismului de sub teroarea convenției, regăsirea unei stări de disponibilitate primordială capabilă să genereze un discurs spontan și pur, nedeformat de nici o „îngrădire dogmatică”. Refuzul *literaturii* semnifică, fără îndoială, refuzul *literaturizării*, mai exact, al osificării în formule de un literar „plat și pompos”. Paradoxal sau, poate, nu, năzuind să se elibereze de poezia-literatură, poetul suprarealist ajunge, în cele din urmă, tot la poezie, însă la una guvernată de imaginație neîngrădită și absolută libertate a limbajului. Numai așa se poate explica o afirmație a lui Gellu Naum, din volumul *Medium*: „...Dorința mea de a mă scutura de poezie făcând poezie”.

Miza ultimă este, indiscutabil, recuperarea dimensiunii existențiale a poeziei, a formulării ei ca vector de transformare a individului și a lumii. Pentru Gellu Naum, înainte de a fi un limbaj, poezia este o stare, un mod de regăsire, de echilibrare a ființei în lume, iar resortul esențial al acestei stări este *disponibilitatea*, deschiderea permanentă spre „misterele” în mișcare ale universului extra-individual, dar și intra-individual.

De partea cealaltă, exponenții generației '80 au în comun o permanentă situație pe poziții critice, o adevărată jubilație a enunțării de obiecții, alături de obsesia lucidității și mefiența față de explicit. Acestea legitimează, de altfel, o nouă apropiere de programul grupului suprarealist dirijat de Gellu Naum, care vedea în poezie o pistă de încercare a lucidității și stăpânirii de sine auctoriale: „se poate numi poet numai acela care deformează cu precizie.”

Ar mai fi, de asemenea, de reținut și reflecțiile Simonei Popescu privitoare la funcția imaginarului și a oniricului în poezia grupării optzeciste. Ca în destule alte situații, și de această dată, fragmentul pare decupat dintr-un manifest suprarealist de curând reamenajat terminologic: „Imaginația ar trebui, cred, să aibă în „economia” unui poem o altă funcție, nu una opusă realului, ci una care să se potrivească unei necesități interioare, unui trup viu, unei lumi existente, concrete. Visul poate intra și el în combinații care să-l facă veridic, egal cu actele diurne în cunoașterea existenței umane. E nevoie, așadar, de o nouă funcție a imaginarului.”

În încheierea acestor clarificări preliminare, două concluzii se detașează în mod clar. Prima, care va reliefa profunda conștiință critică ce se manifestă atât la Gellu Naum, cât și la poezii generației '80 (care sunt, aproape toți, dublați de critici plini de vervă, dar și de exigență). A doua, care va consemna seria relativ ușor de trasat a apropiierilor existente între constantele programului estetic optzecist și postulatele doctrinei suprarealismului autohton. În plus, merită subliniat și un alt fapt: relația quasi-clandestină, de până acum, dintre generația '80 și suprarealiștii interbelici, nici afișată, nici tăgăduită vreme de trei decenii, are acum ocazia de a intra într-o nouă etapă istorică: oficializarea.

Situația în domeniul de cercetare

Dacă, înainte de 2000, vreunul dintre foarte numeroșii admiratori ai poeziei lui Gellu Naum ar fi dorit să pună mâna pe un volum de exegeză dedicat marelui poet, ar fi căutat degeaba prin bibliografii și biblioteci. Pur și simplu, nu apăruse încă nici o carte consacrată exclusiv liricii naumiene. Faptul în sine e de două ori straniu. Mai întâi, pentru că vorbim de un autor a cărei activitate literară se întinde pe durata a mai bine de șase (!) decenii, cu un total de peste treizeci de volume apărute. Apoi, pentru că nu ne referim la un nume oarecare, de raftul trei sau patru, care și-a consumat neobservat și marginal traiectoria în spațiul literar românesc. Gellu Naum, în pofida discreției și modestiei sale nicidecum adoptate ca o poză sau, poate, tocmai de aceea, a fost mai mereu o voce lirică aflată în miezul fierbinte al vieții literare de la noi, fiind chiar propus, în anul 2000, din partea țării noastre, la premiul Nobel pentru literatură. Cu toate acestea, până la acel moment, cu presa literară cu tot, pe marginea cărților sale abia dacă s-au scris patru sau cinci sute de pagini, și acelea risipite prin volume și periodice. La urma urmei, nici asta n-ar fi o dramă. Nu au mai mult preț sutele de hectare de pădure transformate în hârtie pentru osanale cu ridicata. Nu așa se recuperează un poet aflat

mai mereu pe poziții polemice cu contemporanii săi. Ceea ce intrigă însă mai mult este faptul că nici o abordare globală, exhaustivă a operei sale n-a reușit să brăzdeze, vreme de peste șaiszeci de ani, orizontul criticii literare de la noi. Câteva explicații ar fi la îndemână pentru această realitate fără precedent în istoria literaturii noastre. Înainte de orice, așa cum remarca și Ion Pop, ar fi faptul că o lectură critică integrală a operei lui Gellu Naum e, pentru foarte mulți, demobilizatoare, tocmai pentru că aceasta este destul de departe de tipicul și canoanele creației poetice în accepțiunea ei tradițională. Expresie palpitândă a unei stări de „pândă activă a frumuseții convulsive”, lirica naumiană se refuză, practic, aproape oricărei grile ordonatoare. Ceea ce s-ar putea numi, la alți poeți, „obsesie structurantă” devine aici ceva nelămurit și incert, frecvența aparițiilor tematice e concludentă doar până la un anumit punct. Pe deasupra, poetul își premeditează adesea „devierile”, își aruncă în aer perspectivele, retrasează circulația versului prin zone până la el neirigate semantic, deversează constant „impurități” în curgerea zbuciumată a afluenților metaforici, toate pentru a sugera că, în fond, poezia e peste tot și, de fapt, nicăieri în stare pură, că e sinonimă cu trăirea intensă și momentană, dar, pe de altă parte, e la discreția fericitei întâmplări revelatoare.

O altă posibilă explicație pentru lipsa unor exegeze dedicate, valabilă mai cu seamă pentru prima parte a creației sale (anii 1936-1960), ar fi aceea a relației tensionate dintre poet și marii noștri critici interbelici. Astfel, după o serie de aprecieri nefavorabile venite din partea unor nume mari ale epocii – N. Iorga, G. Călinescu, Tudor Vianu, Vladimir Streinu – în volumul *Critica mizeriei* (1945), Gellu Naum declanșează un atac fără precedent la noi împotriva acestor „perfectionate instrumente de cretinizare universitară”. Este, deci, pe undeva normal ca, în anii imediat următori, nici unul dintre aceste „instrumente” să nu ardă de nerăbdare în a-i consacra vreo monografie.

În perioada deplinei sale maturități artistice (1968-1990), absența volumelor de critică consacrate operei sale ar putea fi pusă pe seama statutului literar de care se „bucura” Gellu Naum. Tolerat în istoria literaturii noastre, dar niciodată acceptat pe deplin de regimul comunist, poetul refugiat la Comana era departe de a fi un subiect ofertant pentru critica oficială, atâta vreme cât, în plină „epocă de aur” și „decenii de împliniri mărețe” ceaușiste, el prezenta publicului „hipocampul vampir”, triumfiuri „domesticite”, păsări „cu sâni”, gigantice „umbre insalubre”. Ca să nu mai vorbim că în discursul său moartea și sexul făceau casă bună și nu aveau nicio problemă în a se revela cititorului. În consecință, apariția unei exegeze pe marginea poeziei sale ar fi avut nu doar mari probleme să vadă lumina tiparului,

dar ar fi putut fi, după eventuala apariție, sinonimă cu ruinarea carierei aceluia care ar fi îndrăznit să o publice.

Un moment aparte în exegeza naumiană îl reprezintă anul 2000. Acesta marchează apariția, după 64(!) de ani de la debutul său în volum, a primei cărți dedicate exclusiv operei și personalității lui Gellu Naum. Este vorba despre *Salvarea speciei (despre suprarealism și Gellu Naum)*, având-o ca autoare pe Simona Popescu, la rândul ei poetă, prozatoare și eseistă. Stilul volumului este unul lejer, colocvial, evitând deliberat rigoarea ori morga academică. Cartea e mai degrabă o alternanță de monologuri și dialoguri (autoare-Gellu Naum) ce se succed într-o ordine mai mult emoțională decât cronologică. Un eseu care se citește cu plăcere, deși suntem mai aproape de jurnalul unei amiciții decât de vreo ordonare după grile critice a universului poetic naumian.

Cu adevărat prima exegeză amplă dedicată lui Gellu Naum o putem consemna în 2001, odată cu apariția volumului *Gellu Naum, poezia contra literaturii*, purtând semnătura lui Ion Pop. Fără nici o îndoială, ne aflăm în fața celei mai cuprinzătoare și mai exacte „cadastrări” de care a beneficiat până acum opera lui Gellu Naum. Practic, vorbim de un „upgrade” monografic al unor arii tematice survolate mai demult de profesorul clujean (*Avangardismul poetic românesc – 1969, Avangarda în literatura română – 1990*). Spre deosebire de Simona Popescu, o instanță prietenoasă, mereu dispusă să se amestece cu mâinile goale printre poeme, asumându-și de la început riscul de a fi devorată în orice moment de vreunul mai fioros sau mai flămând, Ion Pop este, așa cum ne-a obișnuit, un excelent organizator al materialului incandescent și coroziv cu care lucrează. La adăpostul etanș al costumului său de protecție chimică, bacteriologică și calorică, el se plimbă cu pasul măsurat de la un ciclu poetic la altul, interpretând plin de inspirație și detașare toți parametrii unui ecosistem liric în care versurile încearcă fără succes să-l sfâșie, să-l opărească ori să-i sară pe întuneric în spate.

Într-o manieră sobră și convingătoare, volumul abordează, cronologic, toate cărțile de poezie ale lui Gellu Naum, reușind, în final, să ofere o viziune de ansamblu, coerentă și plină de relaționări memorabile asupra unei opere poetice aflate, mai mereu, în plină convulsie semiotică și discursivă.

Precizări asupra metodei

Metodele cercetării sunt, în principal, cele ale teoriei și criticii literare, dar, date fiind amploarea și complexitatea temei, reflectă diversitatea și specificul domeniilor cunoașterii interesate simultan în elaborarea acestui studiu. Abordarea conceptuală este una interdisciplinară, care selectează din teoretizările relevante aparținând mai multor științe: filosofie, antropologie, sociologie, estetică, hermeneutică sau lingvistică. Conceptualizarea și problematizarea dimensiunilor comune ale poeziei naumiene și ale celei optzeciste se face pe baza studiilor pe această temă și pe teme apropiate existente în literatura română, dar va face uz, în câteva rânduri, de texte de referință din literatura de limbă franceză și germană. Studiul, întreprins și cu ajutorul metodei comparative, se extinde prin aplicarea acestei grile de interpretare asupra poeziei românești postmoderne.

Obiectivele cercetării

Obiectivele prezentului studiu sunt, în esență, două: conturarea unei perspective monografice asupra operei poetice a lui Gellu Naum și filiația directă ce se stabilește (și pe care studiul își propune să o argumenteze) între aceasta și universul conceptual și tematic al liricii generației '80, privită în zona maximei sale reprezentativități.

Pe lângă atingerea celor două obiective fundamentale, studiul urmărește și câteva obiective de etapă. Primul dintre acestea se referă la explorarea curentelor de avangardă în literatura începutului de secol douăzeci, dar în special a suprarealismului francez și, apoi, a reflectării acestuia la noi în cadrul mișcării suprarealiste încheiate în jurul lui Gellu Naum. Un alt obiectiv constă în revelarea concepției despre poezie a lui Gellu Naum, așa cum se degajă ea din parcurgerea textelor sale „teoretice” (de la *Medium* și *Teribilul interzis*, la *Castelul orbilor* și *Spectrul longevității*). În continuare, studiul urmărește și analizează opera poetică naumiană, de la debutul din 1936 cu *Drumețul incendiar*, la ultima apariție antumă, *Ascet la baraca de tir* (București, Editura Fundației Culturale Române, 2000). Sunt, de asemenea, surprinse marile teme ale liricii naumiene, ca și imaginile și poemele emblematică în articularea viziunii sale asupra poeziei, lumii și limbajului.

Același „tratament” suportă și generația '80. Avem, așadar, înainte de orice, o „reconstituire” a percepției sale asupra actului poetic, așa cum rezultă ea din textele teoretice

cele mai elocvente și care poartă semnătura unor nume exponențiale ale grupării. Urmează, apoi, o trecere în revistă a temelor recurente în poemele unor autori precum Mircea Cărtărescu, Florin Iaru, Traian T. Coșovei, Romulus Bucur, Matei Vișniec, Liviu Ioan Stoiciu, Ion Stratan, Ion Mureșan.

În fine, studiul se încheie cu o perspectivă critică asupra relațiilor deja stabilite între universul poetic naumian și cel al generației '80, în încercarea de a stabili nu doar paternități mai mult sau mai puțin evidente, dar mai cu seamă de a dezvălui canale de comunicație până acum mai degrabă intuite decât marcate pregnant pe harta zbuciumată a vieții noastre literare.

Structura lucrării

Teza pe care o propunem cuprinde un număr de opt capitole, cărora li se adaugă partea introductivă, considerațiile finale și bibliografia. Primul capitol (*Gellu Naum și mișcarea suprarealistă românească. Repere teoretice*) este consacrat suprarealismului în literatură, cu referire precisă la momentele sale inaugurale (A. Breton, cu primul *Manifest al suprarealismului* – 1924 - iar, mai apoi, cu *Al doilea manifest al suprarealismului* – 1929), urmate de ecourile acestora în literatura noastră, concretizate prin coagularea, în jurul grupului condus de Gellu Naum, a mișcării suprarealiste românești. În continuare, capitolul urmărește concepția lui Gellu Naum despre poezie, așa cum se articulează ea în interiorul „cuptorului dogmatic” al grupării. Vor fi, în acest sens, abordate textele-manifest ale mișcării suprarealiste autohtone, începând cu *Medium* (1945) , trecând apoi prin atmosfera saturată de verdicte irevocabile din *Teribilul interzis* (1945) și *Critica mizeriei* (1945) și încheind cu *Spectrul longevității* (1946), *Castelul orbilor* (1946) și *Poetizați, poetizați...*(1970).

Capitolul al doilea (*Turbulențele debutului poetic. Între „Drumețul incendiar” și „Culoarul somnului”*) analizează, din perspectivă critică, primele patru plachete de versuri naumiene: mai întâi, debutul cu *Drumețul incendiar* (1936), în care paleta geografică tensionată și fauna extremă suportă un filtru simbolic de mare finețe – poezia are datoria să înfrunte toate angoasele, sângerările și înfrângerile ființei, iar cel care o scrie trebuie să pună capăt, o dată pentru totdeauna, prizonieratului tragic al conștiinței artistice. În continuare, ne oprim asupra poemelor din *Libertatea de a dormi pe o frunte* (1937), în care se ridică cu o octavă nivelul performanței poetice, iar versurile se plasează sub semnul carnalității, al voracității, al alunecărilor și reconversiilor de sens.

Vasco de Gama (1940), al treilea volum supus analizei, continuă să crească presiunea ontologică asupra materiei ce participă la o universală fermentație lirică. Din acest motiv, uneori viziunea se aruncă pur și simplu în gol, iar ființa este realmente strivită sub călcâiul diform al materiei. *Culoarul somnului* (1944) încheie seria primelor patru plachete de versuri ale lui Gellu Naum, apărute înainte de finalul războiului și instalarea, la noi, a regimului comunist. Tonul este mai potolit, contururile se estompează, imaginile se destind: „Vom fi la timp la această întâlnire / vom trece prin noapte ca printr-o cutie cu fosfor / la această întâlnire la care ne așteaptă / umbrele noastre ca niște pantofi uitați.”

Capitolul al treilea (*Neliniștea ieșirii din increat. De la „Athamor” la „Descrierea turnului”*) este consacrat unei noi etape în creația naumiană, care are ca bază de plecare volumul *Athamor* (1968), despre care toți comentatorii fenomenului literar afirmă că este proba maturității artistice a lui Gellu Naum. De altfel, chiar titlul volumului nu mai lasă nici o îndoială: Athamor este numele misteriosului cuptor al alchimiștilor, simbolizând deopotrivă căminul, Sfântul Graal și Universul. Palierul simbolic al acestui cuptor ne îndreaptă însă spre adevărata intenție a autorului, care este aceea ca dizolvând, purificând, sublimând și recompunând realul, să obțină noblețea și strălucirea esențelor, a unei suprarrealități de natură discursivă. Sunt „radiografiate” apoi volumele *Poeme alese* (1970), *Copacul animal* (1971) și *Tatăl meu obosit* (1972), după care, finalul capitolului este dedicat unui volum de referință al creației naumiene – *Descrierea turnului* (1975), pentru care autorul va și primi, de altfel, premiul Academiei Române.

Capitolul al patrulea (*Paradigmele apropierei*) supune examenului analitic opera de maturitate a lui Gellu Naum. Avem, mai întâi, *Partea cealaltă* (1980), care reprezintă, din punctul nostru de vedere, platoul cel mai înalt atins de poezia lui Gellu Naum. Autorul vizează aici o reformă la nivelul mecanismelor lingvistice, în sensul apropierei cuvântului, care e pură abstracție, de ființa, lucrul sau fenomenul ale căror aspirații trebuie să le reprezinte în planul convenției: „am tăiat un cuvânt din ziar mi l-am lipit pe ochi cine îl vede / crede că ochiul meu e cuvântul acela”. Însuși titlul volumului va deveni o paradigmă a liricii naumiene, aflată mereu în explorarea realităților de dincolo de realitate, a zonelor de duty-free asociativ, în care starea de „ireversibil” a fost demult abolită.

Malul albastru (1990) continuă rezistența împotriva ștergerii contururilor denominației și a derutei ontologice, fiind urmat de placheta *Fața și suprafața* (1994), un alt ciclu cu o marcată autonomie simbolistică pentru opera naumiană, un soi de viziune răsturnată, în oglindă, a „părții celeilalte”. În finalul capitolului, sunt trecute prin filtrul critic ultimele

volumen ale autorului: *Focul negru* (1995), *Sora fântână* (1995), *Ascet la baraca de tir* (2000) și *Calea Șarpelui* (2001).

Un capitol aparte al lucrării de față și aproape o premieră în exegeza naumiană este cel de-al cincilea (*"Cine îmi va îngriji pajiștea unde bombăne cărăbușul meu?"*), care se ocupă, pe larg, de poezia pentru copii a lui Gellu Naum. Credem cu tărie că versurile sale adresate, teoretic, celor mici nu pot trece în nici un caz drept timpuri morți, ori drept modalități de conservare a tonusului în perioade de impas creator. Nici când obosit sau sătul, el își cravașează fără milă imaginația, de unde scoate, ca dintr-o pălărie de iluzionist, puzderie de personaje pe care le umple de culoare, vioiciune și spontaneitate: Sanda, pinguinul Apolodor, tâlharul din Connecticut, căpitanul Cyrus Smith nu se uită ușor.

Vor fi trecute în revistă, practic, toate aparițiile naumiene pe această temă, începând cu *Așa-i Sandală* (1956), *Cel mai mare Gulliver* (1958) ori excepționala *Carte cu Apolodor* (1959), continuând apoi cu *A doua carte cu Apolodor* (1964), pentru a încheia periplul nostru cu *Cartea cu Apolodor* (1975), *Cărțile cu Apolodor* (1979) și *Amedeu – cel mai cumsecade leu* (1988).

Capitolul al șaselea (*Lirica lui Gellu Naum în presa literară românească*) se dorește a fi o privire exhaustivă asupra celor mai importante și consistente apariții în presa literară de la noi pe marginea volumelor de poezie publicate de-a lungul a peste șase decenii de Gellu Naum. face trecerea spre literatura generației '80. Desigur, nu e o întreprindere scutită de riscuri aceea de a reface parcursul estetic al unei generații care nu și-a epuizat complet evoluția pe scena literaturii. Tocmai de aceea, în acest capitol, am preferat, de cele mai multe ori, să le oferim chiar reprezentanților celor mai autorizați ai generației posibilitatea de a se prezenta, de a vorbi neîngrădit despre ei înșiși. Comentariile noastre, pe care ni le dorim cât mai discrete, urmăresc doar să asigure coerența unor fragmente nu de puține ori dispartate cronologic, ca și semantic.

După acest tur de orizont al generației '80, așa cum se încheagă el din chiar textele teoretice ale componenților exponențiali ai grupării, două concluzii se detașează în mod clar. Prima, care va reliefa profunda conștiință critică a generației, în care aproape fiecare poet, prozator ori dramaturg este dublat de un critic plin de vervă, dar și de exigență; a doua, care va consemna seria relativ ușor de trasat a apropiierilor existente între constantele programului estetic optzecist și postulatele doctrinei suprarealismului autohton.

Capitolul al șaptelea (*De la Gellu Naum la generația '80*) face trecerea spre literatura generației '80. Desigur, nu e o întreprindere scutită de riscuri aceea de a reface parcursul

estetic al unei generații care nu și-a epuizat complet evoluția pe scena literaturii. Tocmai de aceea, în acest capitol, am preferat, de cele mai multe ori, să le oferim chiar reprezentanților celor mai autorizați ai generației posibilitatea de a se prezenta, de a vorbi neîngrădit despre ei înșiși. Comentariile noastre, pe care ni le-am dorit cât mai discrete, urmăresc doar să asigure coerența unor fragmente nu de puține ori disparate cronologic, ca și semantic.

După acest tur de orizont al generației '80, așa cum se încheagă el din chiar textele teoretice ale componenților exponențiali ai grupării, două concluzii se detașează în mod clar. Prima, care va reliefa profunda conștiință critică a generației, în care aproape fiecare poet, prozator ori dramaturg este dublat de un critic plin de vervă, dar și de exigență; a doua, care va consemna seria relativ ușor de trasat a apropiierilor existente între constantele programului estetic optzecist și postulatele doctrinei suprarealismului autohton.

Partea a doua a capitolului abordează texte poetice ale unor autori reprezentativi pentru generația '80 (Florin Iaru, Mircea Cărtărescu, Traian T. Coșovei, Romulus Bucur, Liviu Ioan Stoiciu, Ion Stratan, Matei Vișniec, Alexandru Mușina, Petru Romoșan, Ion Mureșan, Marta Petreu). Vor fi vizate ariile tematice dominante ale optzecismului: cotidianul prozaic și bufon, fantezismul abstract și ermetic, criza interiorizării, a patosului sarcastic și ironic, criticismul teatral și histrionic, comedia literaturii. Concluzia spre care se îndreaptă acest capitol este aceea, susținută chiar de mai mulți dintre comentatorii fenomenului, că Iaru, Cărtărescu, Coșovei, Stratan și ceilalți sunt situabili cu argumente aproape inatacabile în descendența suprarealismului, ei fiind aceia care girează o literatură a concretului eclatant, a realului provocator prin tot ce îl compune.

Ultimul capitol, al optulea (*Lecturi in dialog*), reprezintă, fără îndoială, punctul de maximă portanță al lucrării noastre. După mai multe escale cu caracter predominant teoretic, a sosit, credem, clipa unei hotărâtoare confruntări lirice între textele naumiene și cele ale generației '80. Firește, nu avem deloc intenția unei acțiuni contabile, de verificare seacă și rutinată a unor mai mult sau mai puțin cețoase similitudini posibil de înregistrat la întâlnirea dintre poemele lui Gellu Naum și lirica optzecistă. Dimpotrivă, ne-am ales întotdeauna spre comparare texte convenabile țelurilor noastre. Am preferat, de asemenea, în aceste exerciții de lectură „la două capete”, poemele antologice, reprezentative pentru ambele registre expresive. De asemenea, conștienți pe deplin de capcanele pe care ni le-ar putea întinde un atare demers, ne-am ferit cât am putut de coincidențe și suprapuneri accidentale ale celor două tipuri de realități discursive urmărite. Năzuința noastră se îndreaptă, de fapt, spre evidențierea unor convergențe profunde, incontestabile între lirica naumiană și cea practică

de generația '80, ca și spre observarea unui alt fenomen, cel puțin la fel de interesant: migrația substanței poetice de la o școală literară la alta, de la un autor la altul.

Concluzii

Consecință firească, la finalul cercetării noastre, se impun o serie de foarte precise concluzii. În primul rând, vorbim despre faptul că relația ce se poate stabili între poezia lui Gellu Naum și cea a grupării optzeciste nu e deloc una conjuncturală sau forțată, ci, neîndoielnic, ea are toate atributele unei linii genetice comune și, în plus, constant ameliorate în urma încrucișărilor estetice liber consimțite de fiecare parte.

În al doilea rând, demersul nostru a urmărit să aducă un suflu nou în zona opiniilor privitoare la interferențele dintre suprarealism și nucleul optzecist. Tocmai de aceea, aceste pagini se vor un început al unui nou capitol în exegeza românească. Vremea declarațiilor de intenții, îndrăznim să credem, a trecut. Astăzi, mai mult decât oricând, actul critic trebuie să se manifeste nu doar ca un fenomen „viu”, consubstanțial discursului literar, ci, mai ales, ca unul „în mișcare”, capabil să deschidă noi fronturi de prospectare și evaluare ale realităților literare de acum sau de totdeauna. În sfârșit, prezentul studiu are și intenția declarată de a veni în întâmpinarea unor aspirații tot mai pronunțate ale „vârfurilor” generației '80, de fixare a propriei grupări în cadrele unei tradiții cât mai puțin restrictive, dar care să ofere, totuși, garanția unei solide înrădăcinări în peisajul literar autohton. De fapt, primele și cele mai consistente inițiative în această direcție au aparținut lui Gheorghe Crăciun și Simonei Popescu, doi componenți de bază ai „formației” optzeciste. Pe urmele lor am încercat să mergem și noi. Iar dacă ne-am abătut, uneori, de la ele, a fost și pentru că în fața noastră s-au deschis, neîncetat, priveliști luxuriante, necunoscute și, poate tocmai de aceea, ademenitoare.

Termenii cheie ai cercetării: revoltă, reconstrucție, revelațiile oniricului, neliniștea ieșirii din increat, cuptorul alchimic, amestecarea regnurilor, paradigmele apropierei, jocul conotațiilor, esențializarea discursului, vervă, exigență, spirit critic.

BIBLIOGRAFIE

I. BIBLIOGRAFIA OPEREI

1. Naum, Gellu, *Drumețul incendiar*, Tipografia Alfa, București, 1936
2. Naum, Gellu, *Libertatea de a dormi pe o frunte*, Tipografia Steaua, București, 1937
3. Naum, Gellu, *Vasco de Gama*, Imprimeria Rotativa, București, 1940
4. Naum, Gellu, *Culoarul somnului*, București, 1944
5. Naum, Gellu, *Medium*, Editura Modernă, București, 1945
6. Naum, Gellu, *Teribilul interzis*, Tipografia I.C. Văcărescu, București, 1945
7. Naum, Gellu, *Critica mizeriei*, Editura Modernă, București, 1945
8. Naum, Gellu, *Spectrul longevității. 122 de cadavre*, București, 1946
9. Naum, Gellu, *Castelul orbilor*, București, 1946
10. Naum, Gellu, *Așa-i Sanda*, Ed. Tineretului, București, 1956
11. Naum, Gellu, *Cel mai mare Gulliver*, Ed. Tineretului, București, 1958
12. Naum, Gellu, *Cartea cu Apolodor*, Ed. Tineretului, București, 1959
13. Naum, Gellu, *Poem despre tinerețea noastră*, Ed. Tineretului, București, 1960
14. Naum, Gellu, *Soarele calm*, EPL, București, 1961
15. Naum, Gellu, *A doua carte cu Apolodor*, Ed. Tineretului, București, 1964
16. Naum, Gellu, *Athanor*, EPL, București, 1968
17. Naum, Gellu, *Poeme alese*, Ed. Albatros, București, 1970
18. Naum, Gellu, *Poetizați, poetizați...*, Ed. Eminescu, București, 1970
19. Naum, Gellu, *Copacul-animal*, Ed. Eminescu, București, 1971
20. Naum, Gellu, *Tatăl meu obosit*, Ed. Cartea Românească, București, 1972
21. Naum, Gellu, *Poeme alese*, Ed. Cartea Românească, București, 1974
22. Naum, Gellu, *Descrierea turnului*, Ed. Albatros, București, 1975
23. Naum, Gellu, *Cărțile cu Apolodor*, Ed. Ion Creangă, București, 1979
24. Naum, Gellu, *Partea cealaltă*, Ed. Cartea Românească, București, 1980
25. Naum, Gellu, *Amedeu – cel mai cumsecade leu*, Ed. Ion Creangă, București, 1988
26. Naum, Gellu, *Apolodor, un pinguin călător*, Ed. Ion Creangă, București, 1988
27. Naum, Gellu, *Malul albastru*, Ed. Cartea Românească, București, 1990
28. Naum, Gellu, *Fața și suprafața*, Ed. Litera, București, 1994

29. Naum, Gellu, *Focul negru*, Ed. Eminescu, București, 1995
30. Naum, Gellu, *Sora fântână*, Ed. Eminescu, București, 1995
31. Naum, Gellu, *Ascet la baraca de tir*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000
32. Naum, Gellu, *Calea Șearpelui*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2002
33. Naum, Gellu, *Despre interior-exterior, Gellu Naum în dialog cu Sanda Roșescu*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2003
34. Naum, Gellu, *Opere I – Poezii*, Ed. Polirom, Iași, 2011

ALTE OPERE

1. Blaga, Lucian, *Poezii*, Ed. Minerva, București, 1981
2. Bucur, Romulus, *Greutatea cernelii pe hârtie*, Ed. Albatros, București, 1984
3. Bucur, Romulus, *Literatură, viață*, Ed. Cartea Românească, București, 1989
4. Cărtărescu, Mircea, *Faruri, vitrine, fotografii*, Ed. Cartea Românească, București, 1980
5. Cărtărescu, Mircea, *Poeme de amor*, Ed. Cartea Românească, București, 1983
6. Coșovei, Traian T., *1,2,3 sau...*, Ed. Albatros, București, 1980
7. Coșovei, Traian T., *Cruciada întreruptă*, Ed. Cartea Românească, București, 1982
8. Coșovei, Traian T., *În așteptarea cometei*, Ed. Cartea Românească, București, 1986
9. Coșovei, Traian T., *Rondul de noapte*, Ed. Militară, București, 1987
10. Dimov, Leonid, *Carte de vise*, Ed. Eminescu, București, 1991
11. Dimov, Leonid, *Dialectica vârstelor*, Ed. Cartea Românească, București, 1977
12. Dumitrescu, Geo, *Nevoia de cercuri*, EPL, București, 1966
13. Dumitrescu, Geo, *Libertatea de a trage cu pușca*, Ed. Fundației Regale pentru Literatură și Artă, București, 1946
14. Iaru, Florin, *Cântece de trecut strada*, Ed. Albatros, 1981
15. Iaru, Florin, *Înnebunesc și-mi pare rău*, Ed. Cartea Românească, București, 1990
16. Iaru, Florin, *La cea mai înaltă ficțiune*, Ed. Cartea Românească, București, 1984
17. Ivănceanu, Vintilă, *Versuri*, EPL, București, 1969
18. Komartin, Claudiu, *Cercul domestic*, Ed. Cartea Românească, București, 2005
19. Komartin, Claudiu, *Un anotimp în Berceni*, Ed. Cartier, Chișinău, 2009

20. Mazilescu, Virgil, *Fragmente din regiunea de odinioară*, Ed. Cartea Românească, București, 1970
21. Mazilescu, Virgil, *Guillaume poetul și administratorul*, Ed. Cartea Românească, București, 1983
22. Mureșan, Ion, *Cartea de iarnă*, Ed. Cartea Românească, București, 1981
23. Mureșan, Ion, *Poemul care nu poate fi înțeles*, Ed. Arhipelag, Târgu-Mureș, 1993
24. Mureșan, Ion, *cartea Alcool*, Ed. Charmides, Bistrița, 2010
25. Mușina, Al., *Strada Castelului 104*, Ed. Cartea Românească, București, 1986
26. Mușina, Al., *Aleea MIMOZEI nr. 3*, Ed. Pontica, Constanța, 1993
27. Petreu, Marta, *Aduceți verbele*, Ed. Cartea Românească, București, 1981
28. Petreu, Marta, *Loc psihic*, Ed. Eminescu, București, 1991
29. Petreu, Marta, *Cartea mâniei*, Ed. Litera, București, 1997
30. Romoșan, Petru, *Ochii lui Homer*, Ed. Eminescu, București, 1977
31. Romoșan, Petru, *Comedia literaturii*, Ed. Cartea Românească, București, 1980
32. Romoșan, Petru, *Rosa canina*, Ed. Eminescu, București, 1982
33. Sorescu, Marin, *Moartea ceasului*, Ed. Tineretului, București, 1966
34. Sorescu, Marin, *Tinerețea lui Don Quijote*, Ed. Tineretului, București, 1968
35. Sorescu, Marin, *Tușiți*, Ed. Eminescu, București, 1970
36. Sorescu, Marin, *Suflete, bun la toate*, Ed. Albatros, București, 1972
37. Stănescu, Nichita, *Ordinea cuvintelor*, vol. I-II, Ed. Cartea Românească, București, 1985
38. Stoica, Petre, *Arheologie blândă*, Ed. Tineretului, București, 1968
39. Stoica, Petre, *Iepuri și anotimpuri*, Ed. Cartea Românească, București, 1976
40. Stoiciu, Liviu Ioan, *La fanion*, Ed. Cartea Românească, București, 1980
41. Stoiciu, Liviu Ioan, *Singurătatea colectivă*, Ed. Litera, București, 1996
42. Stoiciu, Liviu Ioan, *Ruinele poemului*, Ed. Litera, București, 1997
43. Stoiciu, Liviu Ioan, *Poemul animal*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2000
44. Stratan, Ion, *Ieșirea din apă*, Ed. Eminescu, București, 1981
45. Stratan, Ion, *Ruleta rusească*, Ed. Cartea Românească, București, 1993
46. Stratan, Ion, *O zi bună pentru a muri*, Ed. Cartea Românească, București, 1995
47. Vișniec, Matei, *Orașul cu un singur locuitor*, Ed. Albatros, București, 1982
48. *** *Vânt potrivit până la tare*, Ed. Kriterion, București, 1982

II. BIBLIOGRAFIE CRITICĂ

A) VOLUME DESPRE AUTOR

1. Gongonea, Silviu, *Gellu Naum: aventura suprarealistă*, Ed. Aius, Craiova, 2013
2. Laville, Rémy, *Gellu Naum. Poète roumain prisonnier au château des aveugles*, Paris, L'Harmattan, 1994
3. Ologu, Alina, *Gellu Naum: experimentul poetic*, Ed. Pontica, Constanța, 2007
4. Pop, Ion, *Gellu Naum. Poezia contra literaturii*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2001
5. Popescu, Simona, *Salvarea speciei. Despre suprarealism și Gellu Naum*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000
6. Popescu, Simona, *Clava. Critificiune cu Gellu Naum*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2004
7. Vintilă, Isabel, *Gellu Naum. O călătorie spre arhetipul interiorității*, Ed. Timpul, Iași, 2010

B) STUDII ÎN VOLUME

1. Boldea, Iulian, *Istoria didactică a poeziei românești*, Ed. Aula, Brașov, 2006
2. Boldea, Iulian, *Poeți români postmoderni*, Ed. Ardealul, Târgu-Mureș, 2006
3. Boldea, Iulian, *Symbolism, modernism, tradiționalism, avangardă*, Ed. Aula, Brașov, 2002
4. Bucur, Marin, *Poezie-destin-dramă*, Ed. Cartea Românească, București, 1982
5. Bucur, Romulus, *Poeți optzeciști (și nu numai) în anii '90*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2000
6. Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ed. Minerva, București, 1986
7. Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Ed. Humanitas, București, 2010

8. Cernat, Paul, *Avangarda românească și complexul periferiei*, Ed. Cartea Românească, București, 2007
9. Ciobanu, Nicolae, *Critica în primă instanță*, Ed. Eminescu, București, 1974
10. Cistelecan, Al., *Top ten*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000
11. Cistelecan, Al., *Al doilea top*, Ed. Aula, Brașov, 2004
12. Crăciun, Gheorghe, în *Competiția continuă*, Ed. Vlasie, Pitești, 1994
13. Cristea, Dan, *Faptul de a scrie*, Ed. Cartea Românească, București, 1980
14. Cristea, Radu Călin, în *Competiția continuă*, Ed. Vlasie, Pitești, 1994, p. 88
15. Cristea, Radu Călin, în *Competiția continuă*, Ed. Vlasie, Pitești, 1994, p. 118
16. Cristea, Valeriu, *Domeniul criticii*, Ed. Cartea Românească, București, 1975
17. Crohmălniceanu, Ov. S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, Ed. Minerva, București, 1974
18. Crohmălniceanu, Ov. S., în *Prefața la Gellu Naum, Poeme alese*, Ed. Albatros, București, 1970
19. Diaconu, Mircea A., *Fetele poeziei*, Ed. Junimea, Iași, 1999
20. Diaconu, Mircea A., *Poezia postmodernă*, Ed. Aula, Brașov, 2002
21. Doinaș, Șt. A., *Lampa lui Diogene*, Ed. Eminescu, București, 1970
22. Dugneanu, Paul, *Suprarealismul poetic românesc*, Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2005
23. Gheorghiu, Mihai Dinu, în *Competiția continuă...Ed. Vlasie, Pitești, 1994, p. 31-35*
24. Grigurcu, Gh., *Existența poeziei*, Ed. Cartea Românească, București, 1986
25. Grigurcu, Gh., *Poeți români de azi*, Ed. Cartea Românească, București, 1979
26. Grigurcu, Gh., *Poezie română contemporană*, Editura revistei „Convorbiri literare”, Iași, 2000
27. Horodincă, Georgeta, *Studii literare*, Ed. Eminescu, București, 1978
28. Ivanovici, Victor, *Suprarealism și „suprrealisme”*, Ed. Hestia, Timișoara, 1996
29. Lefter, Ion Bogdan, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2000
30. Lefter, Ion Bogdan, *Flashback 1985: Începuturile „noii poezii”*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2005
31. Lefter, Ion Bogdan, *5 poeți: Naum, Dimov, Ivănescu, Mugur, Foarță*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2003
32. Manolescu, Nicolae, *Despre poezie*, Ed. Cartea Românească, București, 1987
33. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2008

34. Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu*, vol. I-III, Ed. Paralela 45, Pitești, 2001
35. Micu, Dumitru, *Scurtă istorie a literaturii române*, vol. I-IV, 1994-1997
36. Mihaiu, Virgil, *Cutia de rezonanță*, Ed. Albatros, București, 1985
37. Mincu, Marin, *Avangarda literară românească*, Ed. Minerva, București, 1983
38. Morar, Ovidiu, *Avatarurile suprarealismului românesc*, Ed. Univers, București, 2003
39. Moraru, Cornel, *Textul și realitatea*, Ed. Eminescu, București, 1984
40. Moraru, Cristian, în *Competiția continuă...*, Ed. Vlasie, Pitești, 1994, p. 35-40
41. Mușina, Al., *Antologia poeziei generației '80*, Ed. Vlasie, Pitești, 1993
42. Negoïtescu, Ion, *Istoria literaturii române, I (1800-1945)*, Ed. Cartea Românească, București, 1991
43. Negoïtescu, Ion, *Scriitori contemporani*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994
44. Negrici, Eugen, *Introducere în poezia contemporană*, Ed. Cartea Românească, București, 1985
45. Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism. Poezia*, Editura Fundației Pro, București, 2003
46. Papahagi, Marian, *Cumpănă și semn*, Ed. Cartea Românească, București, 1990
47. Perian, Gh., *Scriitori români postmoderni*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996
48. Piru, Al., *Istoria literaturii române de la început până azi*, Ed. Univers, București, 1981
49. Piru, Al., *Panorama deceniului literar românesc 1940-1950*, EPL, București, 1968
50. Piru, Al., *Poezia românească contemporană 1950-1975*, Ed. Eminescu, București, 1975
51. Poantă, Petru, *Modalități lirice contemporane*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1973
52. Pop, Ion, *Avangardismul poetic românesc*, EPL, București, 1969
53. Pop, Ion, *Avangarda în literatura română*, Ed. Minerva, București, 1990
54. Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, vol. I, Ed. Fundația Luceafărul, București, 2001
55. Popescu, Simona, în *Competiția continuă...*, Ed. Vlasie, Pitești, 1994
56. Raicu, Lucian, *Critica – formă de viață*, Ed. Cartea Românească, București, 1976
57. Raicu, Lucian, *Practica scrisului și experiența lecturii*, Ed. Cartea Românească, București, 1978
58. Raicu, Lucian, *Structuri literare*, Ed. Eminescu, București, 1973

59. Regman, Cornel, *Explorări în actualitatea imediată*, Ed. Eminescu, București, 1978
60. Regman, Cornel, *Dinspre Cercul literar spre optzeciști*, Ed. Cartea Românească, București, 1997
61. Rotaru, Ion, *O istorie a literaturii române*, vol. I-III, Ed. Eminescu, București, 1971-1987
62. Scarlat, Mircea, *Istoria poeziei românești*, vol. I-IV, Ed. Cartea Românească, București, 1982-1990
63. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol. III, Ed. Cartea Românească, București, 1984
64. Spiridon, Vasile, *Gellu Naum – monografie*, Ed. Aula, Brașov, 2007
65. Streinu, Vladimir, *Pagini de critică literară*, II, Ed. pentru Literatură, București, 1968
66. Ștefănescu, Alex., *Istoria literaturii române contemporane(1941-2000)*, Ed. Mașina de scris, București, 2005
67. Tacciu, Elena, *Romantismul românesc*, vol. II, Ed. Minerva, București, 1985
68. Tomuș, Mircea, *Cincisprezece poeți*, Editura pentru Literatură, București, 1968
69. Țeposu, Radu G., *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, Ed. Eminescu, București, 1993
70. Ulici, Laurențiu, *Literatura română contemporană, I, Promoția 70*, Ed. Univers, București, 1995
71. Ungureanu, Cornel, *Istoria secretă a literaturii române*, Editura Cartea Românească, București, 2007
72. Zalis, H., *Istoria literaturii române contemporane*, Ed. Polirom, Iași, 2006

C) STUDII ÎN PERIODICE

1. Andriescu, Al., *Gellu Naum – Copacul-animal*, în *Cronica*, nr. 49/1971, p. 8
2. Armanca, Brîndușa, *Gellu Naum și literatura pentru copii*, în *Orizont*, nr. 22/1979, p. 2
3. Baltag, Cezar, *Un hidalgo încet*, în *România literară*, nr. 9/1969, p. 8
4. Barbu, Eugen, *Gellu Naum – Partea cealaltă (I)*, în *Săptămâna*, nr. 48/1983, p. 7
5. Barbu, Eugen, *Gellu Naum – Partea cealaltă (III)*, în *Săptămâna*, nr. 50/1983, p. 2
6. Boldea, Iulian, *Avatarurile insurgenței*, în *România literară*, nr. 48/2004

7. Buciu, Marian Victor, *Gellu Naum și proteismul suprarealismului*, în *Contemporanul*, nr. 41/2001
8. Buzea, Constanța, *Va trece vreme până când...*, în *România literară*, nr. 40/2001
9. Cernat, Paul, *Tinerețe fără bătrânețe*, în *Observator Cultural*, nr. 23/2000, pp.4-5
10. Cernat, Paul, *Despre identitatea „mercurică” a poetului*, în *Cuvântul*, nr. 335/2005
11. Crăciun, Gheorghe, *Gellu Naum, contemporanul nostru*, în *Vatra*, nr. 11-12/1995, p. 66-67
12. Cristea, Dan, *Gellu Naum – Partea cealaltă*, în *România literară*, nr. 42/1980, p. 11
13. Cristea, Dan, *Gellu Naum – Copacul-animal*, în *România literară*, nr. 4/1972, p. 9
14. Cristea, Dan, *Arsenalul mut și vid al destrămării*, în *Luceafărul*, nr. 1/1994
15. Cristea, Valeriu, *Gellu Naum – Tatăl meu obosit*, în *România literară*, nr. 28/1972, p. 9-10
16. Diaconu, Mircea A., *Gellu Naum. O recitare în cheie etică*, în *Bucureștiul Cultural*, 5 octombrie 2010
17. Doinaș, Șt. A., *Athanor sau alchimia realului*, în *Luceafărul*, nr. 12/1969, p. 2
18. Doinaș, Șt. A., *Ultimul mohican al suprarealismului. Gellu Naum sau fidelitatea*, în *Curentul*, nr. 15/2001
19. Duda, Gabriela, *Înaintarea spre centru*, în *România literară*, nr. 41/2000
20. Dugneanu, Paul, *Gellu Naum – Partea cealaltă*, în *Luceafărul*, nr. 51/1980, p. 2
21. Enache, Cătălin, *Apolodor și drumul spre Ithaka. Motive homerice la Gellu Naum*, în *România literară*, nr. 25/2005
22. Flămând, Dinu, *Copacul animal*, în *Ateneu*, nr. 2/1972
23. Grigurcu, Gh., *Poeme alese*, în *Familia*, nr. 10/1970, p. 2
24. Grigurcu, Gh., *Antinatura lui Gellu Naum*, în *Steaua*, nr. 3/1979, p. 26-27
25. Grigurcu, Gh., *Eu nu strivesc corola de absurd a lumii*, în *România literară*, nr. 35/1996
26. Grigurcu, Gh., *Un blazon al libertății : Gellu Naum*, în *România literară*, nr. 40/2001
27. Horodincă, Georgeta, *Adevărul fantastic*, în *Luceafărul*, nr. 27/1972, p. 1
28. Iorga, Nicolae, *Încă un nebun*, în *Cuget clar*, 18 noiembrie 1936
29. Iosifescu, Silvian, *Cronică*, în *Contemporanul*, nr. 37/1960, p. 3
30. Ivanovici, Victor, *Gellu Naum, o lectură postmodernă*, în *Euresis*, nr. 1-2/1994, p. 199
31. Ivănceanu, Vintilă, *Gellu Naum – Athanor*, în *România literară*, nr. 11/1970, p. 9
32. Lefter, Ion Bogdan, *Avantajul lui Gellu Naum. Mic portret cu `Avantajul vertebrelor`*, în *Observator cultural*, nr. 23/2000

33. Livescu, Cristian, *Suprarealismul românesc: Gellu Naum*, în *Convorbiri literare*, nr. 3/2004
34. Manolescu, Nicolae, *Gellu Naum - Athanor*, în *Contemporanul*, nr. 15/1969, p. 3
35. Nicolae, Emil, *Gellu Naum – Partea cealaltă*, în *Ateneu*, nr. 4/1980, p. 15
36. Perpessicius, în *Universul literar*, nr. 6/1945
37. Piru, Al., *Poezia lui Gellu Naum*, în *România literară*, nr. 2/1975, p. 4
38. Pârvulescu, Ioana, *Liber, îndrăgostit, visător*, în *România literară*, nr. 29/2000
39. Pârvulescu, Ioana, *Litera G*, în *România literară*, nr. 40/2001
40. Pop, Ion, *Gellu Naum – Poeme alese*, în *Tribuna*, nr. 42/1970, p. 3
41. Pop, Ion, *Poezia lui Gellu Naum*, în 22, nr. 32/2000
42. Pop, Ion, „Călătoriile” avangardei românești, în *Tribuna*, nr. 175 (16-31 decembrie 2009) și 176 (1-15 ianuarie 2010)
43. Pop-Corniș, Marcel, *În „dulcele stil” al suprarealismului*, în *Orizont*, nr. 24/1972
44. Popescu, Simona, *Gellu Naum între suprarealism și realism*, în *România literară*, nr. 31/1990
45. Popescu, Simona, *Despre poezie cu Gellu Naum*, în *România literară*, nr. 30/1995
46. Popescu, Simona, *O pasăre, o vrabie, o rândunică de plumb*, în *România literară*, nr. 40/2001
47. Popescu, Simona, în *Euresis*, nr. 1-2/1994, p. 194-199
48. Raicu, Lucian, *Gellu Naum – Athanor*, în *România literară*, nr. 13/1969, p. 9
49. Raicu, Lucian, *Forțele imaginației*, în *România literară*, nr. 9/1976
50. Regman, Cornel, „*Pohemele*” lui Gellu Naum, în *Viața Românească*, nr. 12/1975, p. 41-46
51. Rogozanu, C., *Numele propriu, propriul nume*, în *Observator cultural*, nr. 23/2000
52. Săraru, Dinu, *Gellu Naum – Poem despre tinerețea noastră*, în *Gazeta literară*, nr. 37/1960, p. 2
53. Simion, Eugen, „*Un serafim cu pușca pe umăr*”, în *România literară*, nr. 25/1985
54. Spiridon, Vasile, *Cealaltă parte*, în *Luceafărul*, nr. 26/1995
55. Spiridon, Vasile, *Gellu Naum, dincolo de suprarealism*, în *Luceafărul*, nr. 30/2000, pp. 12-13
56. Spiridon, Vasile, *Pasager în tranzit*, în *Luceafărul*, nr. 35/2001
57. Spiridon, Vasile, *Gellu Naum*, în *Poesis*, nr. 8-9/2005
58. Ștefănescu, Alex., *Gellu Naum – Cartea cu Apolodor*, în *Contemporanul*, nr. 22/1979, p. 9

59. Ștefănescu, Alex., *Gellu Naum – Copacul-animat*, în *Luceafărul*, nr. 47/1971, p. 2
60. Ulici, Laurențiu, *Gellu Naum – Tatăl meu obosit*, în *Contemporanul*, nr. 29/1972, p. 3
61. Uricaru, Eugen, *Poetul și misterele realității sale*, în *Steaua*, nr. 8/1975, p. 11

LUCRĂRI TEORETICE

1. Auerbach, Erich, *Mimesis*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1967
2. Bahtin, Mihail, *Probleme de literatură și estetică*, București, Ed. Univers, 1982
3. Bădărău, George, *Postmodernismul românesc*, Iași, Institutul European, 2007
4. Bachelard, Gaston, *Apa și visele*, Ed. Univers, București, 1997
5. Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*, Ed. Univers, București, 1995
6. Ballabriga, Michel, *Sémiotique du Surréalisme*, Presses Universitaires du Miral, 1995
7. Bârna, Nicolae, *Avangardismul literar românesc*, Ed. Gramar, București, 2003
8. Breton, André, *Manifestes du Surréalisme*, Paris, Gallimard, 1972
9. Călinescu, Matei, *Conceptul modern de poezie*, Ed. Univers, București, 1970
10. Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, Ed. Univers, București, 1993
11. Cârnecki, Magda, *Arta anilor '80. Texte despre postmodernism*, București, Editura Litera, 1996
12. Cornea, Paul, *Interpretare și raționalitate*, Iași, Ed. Polirom, 2006
13. Cornea, Paul, *Introducere în teoria lecturii*, Ed. Minerva, București, 1988
14. Cortanze, Gérard de, *Le monde du surréalisme*, Bruxelles, Complexe, 2005
15. Crăciun, Gheorghe, *În căutarea referinței*, Pitești, Editura Paralela 45, 1998
16. Crăciun, Gheorghe, *Introducere în teoria literaturii*, Brașov, Editura Magister/Cartier, 1997
17. Cristea, Valeriu, *A scrie, a citi*. Cluj Napoca: Editura Dacia, 1992
18. Duda, Gabriela, *Literatura românească de avangardă*, Ed. Humanitas, București, 1997
19. Duda, Gabriela, *Introducere în teoria literaturii*, București, Editura All, 1998
20. Durand, Gilbert, *Structuri antropologice ale imaginarului*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998
21. Durand, Gilbert. *Aventurile imaginii. Imaginația simbolică. Imaginarul*. București: Editura Nemira, 1999

22. Durand, Gilbert. *Figuri mitice și chipuri ale operei, de la mitocritică la mitanaliză*, București, Editura Nemira, 1997
23. Eco, Umberto, *Opera deschisă*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2006
24. Eco, Umberto, *Istoria frumuseții*, București, Editura Rao, 2005
25. Eco, Umberto, *Istoria urâtului*, București, Editura Rao, 2007
26. Eco, Umberto, *Tratat de semiotică generală*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982
27. Friedrich, Hugo, *Structura liricii moderne*, Ed. Univers, București, 1979
28. Frye, Northrop, *Anatomia criticii*, București, Editura Univers, 1970
29. Fukuyama, Francis, *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, Ed. Paideia, București, 1994
30. Fukuyama, Francis, *Viitorul nostru post-uman: Consecințele revoluției biotehnologice*, București, Ed. Humanitas, 2004
31. Hăulică, Cristina, *Textul ca intertextualitate. Pornind de la Borges*, București, Editura Eminescu, 1981
32. Huizinga, Johan, *Homo ludens*, Ed. Humanitas, București, 2002
33. Hutcheon, Linda, *Poetica postmodernismului*, București, Editura Univers, 1997
34. Kayser, Wolfgang, *Opera literară*, Ed. Univers, București, 1979
35. Kellner, Douglas, *Cultura media*, Iași, Institutul European, 2001
36. Libis, Jean, *Apa și moartea*, Ed. Cartimpex, Cluj-Napoca, 2000
37. Lyotard, Jean Francois, *Condiția postmodernă*, Ed. Univers, București, 1993
38. Lyotard, Jean Francois, *Plăcerea textului*, Ed. Univers, București, 1995
39. Nadeau, Maurice, *Histoire du surrealism suivi de documents surréalistes*, Edition de Seuil, 1964
40. Raymond, Marcel, *De la Baudelaire la suprarealism*, Ed. Univers, București, 1998
41. Ritzer, George, *McDonaldizarea societății*, București, Editura Comunicare.ro, 2001
42. Sebbag, Georges, *Suprarealismul*, Ed. Cartea Românească, București, 1999
43. Thieghem, Philippe Van, *Marile doctrine literare în Franța*, Ed. Univers, București, 1972
44. Vailland, Roger, *Le Surréalisme contre la Révolution*, Edition Complexe, 1988
45. Vattimo, Gianni, *Sfârșitul modernității. Nihilism și hermeneutică în cultura postmodernă*, Constanța, Ed. Pontica, 1993
46. Vattimo, Gianni, *Societatea transparentă*, Constanța, Ed. Pontica, 1995

DICȚIONARE, ENCICLOPEDII

1. *Dicționar analitic de opere literare românești* (coord. Ion Pop), Ediție definitivă (vol. I-II), Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007
2. Marino, Adrian, *Dicționar de idei literare*, vol. I, Ed. Eminescu, București, 1973
3. *Dicționarul literaturii române* (coord. Acad. Eugen Simion), vol. I-II, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2012
4. Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală*, Ed. Albatros, București, 1983
5. *Dicționarul scriitorilor români* (coordonatori Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu), vol. I-IV, 1995-2001, Ed. Fundației Culturale Române, Ed. Albatros, București
6. Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, vol. I-III, Ed. Artemis, București, 1995